

نقش کشاورزان و سازمان های کشاورزان

نویسنده: رشید پرتو، کمیته مدیترانه ای فدراسیون بین المللی تولید کنندگان کشاورزی، پاریس،

فرانسه

مترجم: حمید رضا زرنگار

چکیده

نقش آفرینی موثر یک سامانه تحقیقی - ترویجی کشاورزی صرفاً مستلزم یک فرآیند طولی نیست، بلکه امری چند بعدی بین نهادهای پژوهشی، موسسات آموزشی و ترویجی و سازمان های کشاورزان است. حضور قوی و مشخص سازمان های کشاورزان و مآلاً به رسمیت شناختن آنان به عنوان شرکای تحقیق و ترویج مبنایی ضروری برای توسعه کشاورزی و روستایی منطقه مدیترانه به ویژه بخش های جنوبی و شرقی آن است. زمان برای مشارکت چنین سازمان هایی به ویژه با تاسیس کمیته مدیترانه ای فدراسیون بین المللی تولید کنندگان کشاورزی (ایفاپ) یعنی جایی که کشاورزان آماده برعهده گرفتن رهبری و همکاری در بسیاری از موضوعات حیاتی منطقه هستند مناسب است.

واژگان کلیدی: توسعه روستایی، ترویج، سازمان های کشاورزان، مدیترانه، سیاست کشاورزی، سازمان های غیردولتی، موسسات توسعه، کشاورزی پایدار، محیط زیست.

مقدمه

هدف از این نوشته برجسته کردن برخی از مفاهیم بنیادین در ارتباط با کشاورزان و سازمان های کشاورزان و بیان ساختارهای ویژه آنان با توجه به مقاصد و هدف های کمیته مدیترانه ای ایفاپ و نیز جمع بندی دیدگاه و سیاست کشاورزی در ارتباط با تحقیق و ترویج کشاورزی است.

اهمیت آرای کشاورزان

درسی که کشاورزان می توانند از تاریخ فراگیرند این است: وقتی کشاورزان قوی نیستند سایر بخش های جامعه آماده اند نه تنها به آنان حکم کنند که چه کار انجام دهند، بلکه از آن بدتر آماده اند به جای کشاورزان سخن گویند.

این تکرار تاریخی اغلب از روی حسن نیت است. بیشتر وزارتخانه ها، احزاب سیاسی، انجمن ها، سازمان های غیر دولتی توسعه ای، موسسات توسعه و بیشتر کارشناسان به این اشتباه و الگوی غیرآگاهانه مقید هستند. در واقع اغلب یک حزب سیاسی یک کمیسیون فرعی تبلیغی برای اخذ آرای کشاورزان ترتیب

می دهد. در بسیاری از اوقات یک سازمان غیر دولتی خواه در کشورهای شمال خواه در ممالک جنوب بدون آن که از جانب کشاورزان به آنان وکالتی داده شده باشد در گردهمایی های بین المللی برای بازگویی صدا یا به شکل مجذوب کننده تری تعهد به کشاورزان حضور می یابند.

پرسشی وجود دارد: آیا رای کشاورزان یک کالای کمیاب است و مهم تر آن که آیا جامعه مایل است کشاورزان خود سخن بگویند؟

در حقیقت عدم وجود نقطه نظرات خود کشاورزان است که نادیده گرفته می شود. دقیقاً به همین دلیل است که در دیگران اشتیاق به سخن گفتن از سوی کشاورزان وجود دارد. به نظر می رسد به همان نسبت نیز زمانی که کشاورزان سخن می گویند سخن گفتن آنان خود تبدیل به یک مسئله می گردد. صرف نظر از جنبه مطلوبیت، عدم وجود نقطه نظرات کشاورزان مانعی در برابر توسعه کشاورزی و روستایی است. هم در توسعه کشاورزی و توسعه جامعه روستایی و هم در فعالیت های حفظ محیط زیست نقش کشاورزان حیاتی است. بنابر این لازم است گفتگویی دو طرفه بین کشاورزان و سایر نقش آفرینانی که چارچوب های اجرایی، سیاسی، اقتصادی، حقوقی و فناوری کشاورزان را تعیین می کنند جریان یابد. خلاصه آنکه رای موثر کشاورزان نه تنها مبنایی برای احترام متقابل و مردم سالاری به شمار می رود، بلکه مبنایی حقیقی برای توسعه کشاورزی و روستایی است.

اهمیت سازمان های کشاورزان

رای کشاورزان نمی تواند بدون سازمان های کشاورزان حاصل گردد. صدها میلیون کشاورز در دنیا وجود دارد. کشاورزان برای انجام یک گفتگوی معنادار با مابقی جامعه به سازمان های نماینده یعنی سازمان های کشاورزان که از سطح روستاها تا سطح بین المللی برای مشروعیت بخشی به نظرات کشاورزان ساختمان شوند نیازمند هستند. از این روی جنبش کشاورزان اهمیت زیادی برای انواع سازمان های کشاورزان (نظیر سازمان های ایجاد شده توسط کشاورزان و سازمان های مختص کشاورزان) به عنوان رکن مهم دنیای امروز قایل است.

سازمان های کشاورزان و بخش غیر دولتی

از دهه های پیشین سازمان های کشاورزان در خصوص اهمیت سازمان های غیر دولتی و اهمیت مشارکت آنان در فرآیند توسعه اصرار و پافشاری موکدی داشته اند. اکنون که این قاعده به طور گسترده ای پذیرفته شده و به کار می رود این موضوع مهم شمرده می شود که گامی فراتر برداشته شود و دقت گردد چه کسانی در بخش غیر دولتی فعالیت می کنند. سازمان های کشاورزان به شدت مدعی اند که زمان تفاوت قایل شدن بین سازمان های کشاورزی که به وسیله کشاورزان برای منافع کشاورزان فعالیت می کنند و سایر سازمان های غیر دولتی که فاقد حق نمایندگی از سوی کشاورزان می باشند فرا رسیده است. تفاوت قایل

شدن بین سازمان های کشاورزان (یا به عبارت گسترده تر سازمان های روستاییان) و مابقی بخش غیر دولتی نافی ارزش این دو نوع متمایز از سازمان ها نیست، با این حال این تمایز با تاکید بر اهمیت هویت و تاکید بر قابلیت های هر یک از این دو نوع سازمان ها درهای همکاری مکمل، سودمند و سالم را میان سازمان های مختلف می گشاید.

ساختارهای کشاورزان

۱ - فدراسیون بین المللی تولید کنندگان کشاورزی

فدراسیون بین المللی تولید کنندگان کشاورزی (ایفاپ) تنها سازمان جهانی کشاورزی است که ۸۲ سازمان ملی کشاورزان را از ۵۷ کشور به نمایندگی از ۵۰۰ میلیون خانوار کشاورزی گرد هم می آورد. یک ساختار سازمانی به این مجموعه اضافه شده است.

۲ - کمیته مدیترانه ای ایفاپ

در ژانویه ۱۹۹۲ سازمان های کشاورزان مدیترانه در چارچوب ایفاپ برای ایجاد فرصتی به منظور حضور و همکاری کشاورزان به عنوان شرکای توسعه کشاورزی و عاملان ارتقای شرایط اجتماعی و اقتصادی، کمیته مدیترانه ای ایفاپ را ایجاد نمودند. در حالی که انواع موجود شکل ها در بین برخی کشورهای مدیترانه به رسمیت شناخته می شد سازمان های کشاورزان در مدیترانه خواسته خود را برای همکاری حرفه ای بیشتر در منطقه در جهت انگیزش توسعه اقتصادی و اجتماعی مطرح ساختند. کمیته از سازمان های کشاورزی حوزه مدیترانه که عضو ایفاپ هستند تشکیل شده است. اساسنامه ای برای کمیته تدوین شد. مقاصد کمیته در بر گیرنده ایجاد و تقویت روابط کشاورزان و سازمان های تحقیق و توسعه است. کمیته همچنین در جهت تهیه اطلاعات و ترغیب فعالیت در زمینه همکاری فنی و اقتصادی بین اعضای سازمان ها هدفگذاری نمود. این فعالیت ها شامل زمینه های آموزشی و ترویجی نیز می گردد. در اجلاس قاهره کمیته بر اهداف خود در خصوص حل مسائل کشاورزی مدیترانه به ویژه از طریق تنوع بخشی تولیدی، پیشرفت های کیفی، بهره برداری عادلانه تر از منابع آبی و همکاری نزدیک تر با فعالیت های پژوهشی تاکید کرد.

کمیته همچنین بر قصد خود برای تغییر روابط در زمینه های کشاورزی و پژوهش تاکید نمود. به ویژه کشاورزی نباید صرفاً در حوزه انتخاب های حوزه های اقتصادی، علمی و فناوری موسسات پژوهشی باشد؛ اما این انتخاب ها باید تضمین کنند که پژوهش می تواند به اندازه کافی با نیازهای تولیدی و کیفی کشاورزان به گونه ای که از عایدات آنان محافظت کند سازگار باشد.

کمیته مدیترانه ای ایفاپ با کمیته آفریقایی ایفاپ نزدیکی و همکاری را آغاز نموده است. کمیته آفریقایی پیشتر در سال ۱۹۸۴ به وسیله سازمان های کشاورزان آفریقا سازمان دهی گردید. زمینه همکاری

در موضوع کشورهای شمال آفریقا است. لازم به ذکر است که در نوامبر ۱۹۹۱ کمیته آفریقایی در جریان اولین کنفرانس مشورتی پژوهشگران که در آبیادان نیجریه تشکیل شد دست به اقدامی مهم برای تقویت پیوند بین محققان و کشاورزان زد. این اقدام به وسیله اجلاس کاری منطقه ای نایروبی بین موسسات ملی پژوهش کشاورزی و سازمان های آفریقایی کشاورزان در دسامبر ۱۹۹۲ دنبال شد و به اجلاس مشورتی موسسه بین المللی بازسازی و ایفای در لوس بانوس فیلیپین منجر گردید.

مباحث سیاستگذاری

۱ - تحقیق، ترویج و کشاورزان

در حال حاضر لزوم پیوندهای کاری قوی میان کشاورزان و پژوهشگران به طور گسترده ای پذیرفته شده و آگاهی عمومی را شکل بخشیده است. ایفای در زمینه های زیر داعیه دارد:

- اهمیت ایجاد روابط سه جانبه میان کشاورزان، محققان و کشاورزان .
- این روابط باید در تمام سطوح از سطوح محلی تا سطوح بین المللی تکرار گردد.

لزوم روابط سه جانبه بین کشاورزان، محققان و مروجان و تکرار آن در تمام سطوح تنها با درگیری فعال سازمان های کشاورزان تحقق می یابد. این نکته در انطباق با بیانیه اجلاس آبیادان ایفای است؛ آنجا که تاکید می کند:

جهت گیری ارباب رجوع محور در پژوهش کشاورزی می تواند با نمایندگی موثر کشاورزان توسط ساختارهای سازمانی کشاورزان در تمام سطوح حاصل گردد. کشاورزان باید در برنامه ریزی، کاربرد و پیگیری فرآیندهای تحقیق درگیر شوند تا مطلوبیت و تناسب نتایج تضمین گردد.

این سیاست در جمع بندی اجلاس نایروبی تکرار گردید؛ در آنجا که اعضا را به اتخاذ یک "دورنمای نظام ها" برای تقویت پیوندهای میان کشاورزان و محققان به عنوان فعالان کلیدی (سیاستگذاران، دانشمندان، مروجان و کشاورزان) در تولید فناوری، انتقال و اقتباس ترغیب کرد و تاکید نمود که این اجزا باید دارای دورنمای نظام ها باشند. دورنمای نظام ها در اهداف، مأموریت ها، پاسخگویی، هم افزایی و رهبری مشترک تجلی می یابد. در همان حال که این چارچوب سیاستگذاری مشارکت بین کشاورزان، محققان و مروجان را ارتقا می بخشد باید توجه داشته باشیم دیر زمانی نیست که ترویج در نقش واسطه میان کشاورزان و محققان عمل می کند.

در کشورهای مدیترانه ارتقای چنین همکاری سالمی به ویژه به دلیل وجود سازمان های نیرومند کشاورزان امکان پذیر است. برای نمونه در شمال مدیترانه سازمان های کشاورزان و موسسات تحقیق و ترویج کشاورزی هم از گذشته های تاریخی و هم در زمان حاضر به واسطه کثرت تماس های رسمی و غیر رسمی و روابط کاری پیوندهای درونی نزدیکی دارند. چنین پیوندهایی که تا حدودی در کشورهای در

حال توسعه منطقه مدیترانه نیز به چشم می خورد هم برای کشاورزان و هم برای پژوهشگران سودمند بوده است؛ به ویژه از جنبه های زیر:

- محققان از بازخورد و راهنمایی کشاورزان در تمام سطوح سود برده اند و اطمینان دارند که نتایج کار آن ها مفید بوده و برای کشاورزان به آسانی قابل دسترسی است.
- پژوهشگران همچنین از حمایت مالی و سیاسی کشاورزان در تمام سطوح سود برده اند و از پایداری و کیفیت پژوهش و نهادهای پژوهشی اطمینان می یابند .
- کشاورزان از پشتیبانی منظم و مفید فنی محققان برخوردار شده اند .

زمینه ای جدید برای ترویج

زمینه جدیدی برای ترویج مهیا شده است. ایفاپ در بیستم و بیست و یکم سپتامبر ۱۹۹۳ یک کارگاه توسعه در خصوص " ترویج کشاورزی و مدیریت منابع " در قاهره مصر ترتیب داد. هدف از آن یافتن مواضع جدید سیاستگذاری سازمان های کشاورزان در حوزه ترویج کشاورزی در چارچوب کمیته آفریقایی ایفاپ و در پرتو تغییرات جدید ساختاری در عرصه کشاورزی بود. به طور خلاصه سازمان های کشاورزان برای ایفای یک نقش فعال تر در ترویج آماده اند و برای همکاری مالی علاقمند می باشند. با این حال علاقمندی مزبور باید بخشی از یک فرآیند تروجی در یک دورنمای درازمدت باشد؛ زیرا سازمان های کشاورزان باید پیش از مشارکت مالی قدرتمند شوند. علاوه بر آن باید موقعیت حرفه ای ارتقا یابد و محیط مساعد سرمایه گذاری برای تشویق نوآوری های کشاورزان، پژوهشگران و مروجان پدید آید. زیرساخت و سرمایه گذاری پیشرفته برای تضمین دسترسی کشاورزان به اطلاعات، مهارت ها و آموزش در مناطق روستایی ضروری است.

اکنون در منطقه پروژه هایی موفق توسط سازمان های کشاورزان در زمینه ترویج اجرا می گردد. برنامه ترویجی اتحادیه اتاق های کشاورزی ترکیه یک مثال قابل توجه است که در آن گروه های کشاورزان در جهت ارتقای مهارت ترویجی در سطح بالایی در بین خود همکاری نمودند.

جمع بندی

امروزه ارتقای همکاری بین کشاورزان، محققان و مروجان په ویژه در شرایط و ملاحظات عمومی منطقه مدیترانه به طور اعم و دستیابی به کشاورزی پایدار در منطقه به طور اخص بسیار مهم و معنا دار است. زمان برای چنین همکاری به ویژه در جهت ایجاد و تحکیم کمیته مدیترانه ای ایفاپ یعنی جایی که سازمان های کشاورزان برای برعهده گرفتن رهبری و همکاری در بسیاری از زمینه های حیاتی منطقه آماده اند مناسب است.

IFAP [١] Mediterranean Committee Second Session, Cairo Egypt, April ١٩٩٣.Proceedings.

Agricultural Extension and Resource Management , IFAP Development Seminar ,Cairo Egypt .September ١٩٩٢ .Conclusions and working papers.

Working Session between African Farm Leaders and NARS managers, Nairobi, Kenya December ١٩٩٢. Conclusions and working papers.

Statement Issued by the IFAP African Regional Committees and Working Papers. African Farmers and Researchers Consultative Seminar IFAP-IITA Consultation, Ibadan, Nairobi. November ١٩٩١.

Sustainable Farming Systems and the Role of Farmers Organizations (١٩٩٠) .IFAP publication (Chapter ٤: Farmers' Organizations and Agricultural Research).